

**Krotka historia o
Zwyciestwie Krola Fran-
cuskiego / nad Sakramen-
tarzmi / ktorzych glowa i nawyzszym
Hetmanem byl Ksiaze de Conde /
w tey bitwie zabity Trzynastego
dnia / Miesiacá Marca.**

Roku 1569.

Psalm 32.

Dominus dissipat consilia gentium :
reprobat autem cogitationes Populo-
rum, & reprobat consilia Principum.

**Woczyzna sie Historja o po-
rażeńe Sakramentarzow y zabićiu
wodzã ich Książecią de Conde.**

D PAK Bog wszechmo-
gacy niezãrãżem karze / á
mści sie złości ludzkich / to
czyni z wielkiey łãski á mi-
łosci swey / kthora ma przeciwko
stworzeniu swemu / áby sie człowiek
vznał / á vpámietal w złościach
swych / á poznawszy złości swe po-
kutował / samego pãná chwalił / á
jemu samemu służył : A gdy chce
kogo pokãrãc / tedy go vpředza po-
selstwem swym iãko Oćiec miłó-
sierny á sprãwiedliwy. Tãk vczy-
nił w stãrym Zãkonie Dawidowi
Krolowi pierwey niżli go pokãrãc
raczył / bo postal do niego postã
swego Proroãã Nãthãnã gromiac

go z złości iego. Tak postać do As-
chaszá Krolá złościwego/ Eliaszá
Proroká zacnego. Do miastá Ni-
niven Jonaszá świętego / v pomi-
nając ie/ábj sie káiali z złości swych
pierwey niżliby pomstá Boża przy-
stá ná nie. Toż y teraz Ociec miło-
sierny/pan łáskawy/Krol sprawie-
dliwy nam grzesznym okázowác ra-
czy. Napomina nas rozmaitym o-
byczáiem iuż przez káznodzieie slugi
swe woła/gromiac złości násze/ iuż
przez woyny/powietrze/powodzi/y
przez znáki niebieskie. Co y teraz ro-
ku ninieyszego dnia dziesiathego
Márcá okázác raczył / że o wtorey
godzinie w noc począwszy nád o-
byczay iásno bylo iáko w dzień. Tes-
goż czásu raczył pokárac złość/ nie-
práwość / á niewdzieczność ludu
Kácerstkiego w krolestwie Fráncu-
skim. Ktorzy zárzuciwszy wiare
święta

świeta Chrześcianańska starożytna /
vdali sie na bezecne Kacerstwo
Sakramentarskie / ktore Calwin al
bo raczey szatan przez swe postance
nietylko w tamtym zacnym Krole
stwie / ale y w niektorzych inych pan
stwach Chrześcianańskich rozsiał.
Za czym to przyszło / iż Kacerze w
ziawszy gore y moc / przez the lata
wiele zlego we Francyey pobroili /
Koscioly zburzyli : groby Swiez
tych / ktorym niekiedy Pogani prze
puscili / pogwalcili : Duchowien
stwo zlupili y pomordowali / y wie
le krwie Chrześcianańskiej (ktore o
ni Papistami zowa) rozlali. Na o
statek o to sie starali zeby Krola o
gardlo przyprawili / a narod Kro
lewski wykorzeniwszy / sami z swo
im Hetmanem Ksiazeciem de Con
de Krolestwo opanowali / Setka
swa Sakramentarska (wybiwszy

Cátholiki) rozmnożyli. Ale praw-
dziwie Prorok napisał: *Iz non est
sapientia, non est prudentia, non est
consilium contra Dominum.* Bo ácz
Pan Bog dla grzechow przepuścił
ná čás tak cieškie przeslądowanie
ná Cátholiki / wszákož ná ostátek
Kácerstá moc y przedsie wzięcie
niepobožne stłumil y wniwecz o-
brocił tym sposobem.

¶ Trzeciego następnego dnia Ksieży-
ca Márcá / Brát Krolá Francu-
skiego młodszy / wyrozumiawszy iż
Kácerze ná tym byli y tak sobie v-
rádzili / áby złączywszy sie z swemi
towárzyšmi z przysięgłymi / społe-
cznie nań vderzyli : Bez mieškania
zbudował w nocy dwa mosty / y
woysto Krolen skie przez rzekę prze-
prawił. Nád kterym woystkiem by-
li dwa pierwszý Hetmáni Książ-
czego narodu / Gwisius y Márti-
gás.

gás. Gdy to woystko Krolewskie
Amiráldus/nawyzszy Hetman mor
ski Krolestwa Francuskiego / á ná
ten czas Książecią Condego sprzy
siegly/ obaczył/ iż sprawa dobra i
dzie/á tu bitwie postępuje / swoje
też woystko ktore ná ten czas miał/z
obożu wywiódł / postawszy do
Książecią Condego/ áby sie co pre
dzey iemu ná ratunek pokwápit. A
w tym oboie sie woystko szykowáło/
y ná hárc wyieżdżáło / co sie áż tu
południu ściagnęło / á táńże záraz
wálná bitwa stoczyli. Naprzód
przed inżemi Hetman Krolá Fran
cuskiego / Gwisius iáko Hercules
ná Amirálda vderzył / y mocno sie
potkał : w ktorým potkaniu Ami
ráldus z Rusznicze w ramię iest
bárzo ráníon/ á zátym woystko iego
tył podáło. Potym gdy wyrozuz
miał Książę Conde co sie dzieie
z iego

iego Hetmánem y ludem / z wielkim
pedem vderzył ná woystko Krolew
skie / tak bázno że go málo niepo-
tárt. Ale vffiec ludzi ktory ná zad
miał Gwisius / vderzył w bok y w
tyl ná pieszy lud Condego / ktory
gdy wkoło ogárneli / hániebnie bili
y mordowáli. Tamże zwyciestwo
zacne nád Kácerzmi otrzymáli :
Gdzie Pan Bog iásnie okázác ra-
czył / iż ich przedšie wzięcie zle á nie-
pobożne było / bo zapomnieli onego
iż Omnis potestas à Deo, & qui po-
testati resistit, Dei ordinationi resistit.
¶ Z woystká Kácerstkiego pobici sa-
ci / Książę de Conde (ktory był
głowa y początkiem tych rosterkow
y walki) postrzelono dwiema kul-
kami z Hártábuzu / iedną w serce /
ktore obludne á zdráдлиwe miał / y
wiary niezáchował Pánu swemu :
á druga w oko / ktorym niechciał
pátrzyć

pátrzyć ná Sákráment Ciála Bo-
żego/ in quem desiderant Angeli pro-
spicere : y reke mu / ktora Kościoły
kupił y niewinne ludzi mordował /
wcieto.

¶ Zabit też thám y Mángápiery
Fráncus/ ktory w gonitwie/niebo-
żczyłá Henryłá / Krolá Fráncu-
skiego sławney pámieci / dzewem
przez helm w oko ránil / od ktorey
rány Krol umárt.

¶ Tánże w tey bitwie Rocasso
Szwagier Condego iest poiman/
y zaraz ściety. Amiráldus ktorego
sie głowa wszyscy Heretycy sprá-
wowáli śmiertelnie ránni z Kro-
lem Návárre / y z Andalotem (ci
byli przednieyszy w woysku Kácer-
skim) wciekł ná zamek Sanctonge.
Zá ktorymi była pogonia / y táń pi-
szá że iuz sa poymáni.

¶ Tá bitwá sstála sie ad castrum
B nouum

nouum in Diocesi Pictauiensi sancti
Hilarij, W ktorey Catholicy trzy-
dzieści y cztery iezdnych / á pieszych
piecdziesiąt y pięć Fendloff / to iest
Proporcow dostali. Woysko ich
wszytko ktorego bylo iezdnych sześć
tysiecy / á pieszych pietnaście tysie-
cy / ná glowe porážone. Z woyska
Krolewskiego / ktorego byl mały
poczet / bärzo málo pobito / żaden
znáczny niezginął.

¶ Ná niektorych Proporcách Ká-
cerstkich / namálowano bylo Lwa /
á on iedna stopa albo noga dzierży
Biskupa zá gárlo / á druga / gola
špada przymierza mu do gárdła /
Z tym napisem A C V T V S G L A -
D I V S V E R B V M D E I.

Skąd każdy może obaczyć ku cze-
mu sie ci mieli.

R Kol Fráncuski dowiedziaw-
szy sie / iż lud iego zacne zwy-
cięstwo

ciestwo nád ie° nieprzyjacielmi otrzy
mał/ dnia 21. Márcá/ w Mieście
Metis ná gránicách Niemieckich/
gdzie z wielkiem woyskiem ze dwu-
dziesiąt tysięcy iezdnych/ á z trzydzie-
ścia tysięcy pieszych leżał/ dla ludu
Niemieckiego / ktory Kácerze stáli
ná pomoc Książeciu Condemu/
ráno szedł do Kościoła dziekować
Pánu Bogu y słuchác onego we-
solego pienia / ktore zowiemy/ Te
Deum laudamus. Potym do gruntu
rozkazał zburzyć dwa kościoły Ká-
cerckie w tymże Mieście.

Tegoż wieczorá posłał Krol posła
swego do Wolffgánga Falczgrá-
bie / ktory iest Hetmánem nád lu-
dem Niemieckim/ nápominájac go/
zeby sie wrocil do domu/ chceli áby
sie mu tak niestało iáko Condemu/
y inszym kácerzom iemu przeciw-
nym y nieposlušnym.

CA Kardinal Borbonius /
Książecią Condego brat / miasto
żałoby / vbrawszy sie w Szarlath
vbior Cardinalski / przyszedł do kro-
lá / á długimi stowy rzecz vczyniw-
szy powiedział / iáko bázro żáło-
ściw był záwždy z niepobożnych
spraw bratá swego póki był żyw /
ktory był nietylko máiestatowi kro-
lewskiemu / ále y wierze świętey
Chrześciáńskiey głównym nieprzy-
iacielem : Ták teraz po iego śmier-
ci iest lepszey myśli y sercá wesole-
go. A wszákoż prosił / áby Krol
iego Miłóść raczył miec lástkawe
oko ná Dziatki iego / kthore niepo-
winni nieśc nieprawości y złości
Oycowskiey. Krol iego Miłóść
ná to mu krotko odpowiedział / iż
y sam iest bázro stego pocieszon / nie
tylko dla swey własney rzeczy. Ale
iż iest

iż iest zabit okrutny Tyran wiary
Swietey Chrześcianańskiej. Co sie
tycze Synow iego / Krol obiecał
ie w pokoju zachować y tak opá-
trzyć / żeby oni nienásładowáli w-
czynkow Oycá swego. A nie tylko
to/ale y ciało nieboszczyka Oycá ich
ktoremu bylo postano do Mecz-
przez kilkadziesiath mil / dał im tu
wzciwemu pogrzebowi.

¶ Jest zá co z iedney strony Pánu
Bogu dziekować / iż czi y prawdy
swey broni w nas grzesznych / á tá-
kiego miłosierdzia niegodnych. Z
drugiey strony plákać mamy / że
Pan Bog raczył zátwardzić sercá
ich / iż niemogac vznąć prawdy / gi-
na w swym Kácerstwie. A o to sie
stáráia żeby do gruntu zburzyli y
znišczyli wiare swieta powszech-
na Chrześcianańska.

G Pánie Boże wszechmogący / Bo-
że w Troycy iedyńy / ktorys náwy-
obráżenie swe raczył sthworzyć
człowiekã / y przez krew náswietšã
Synã twego raczyłeś go z mocy
Szátáńskiey odkupic / prošimy /
racz nam dáć iedność wiáry swey
Swietey / błedy y Kácerstwá z
kościolá twego racz wyrzucić / á-
bysmy cie iednostáynemi sercy y v-
stámi wšyscy / tu ná tym świećie
žyiac chwalili y wielbili / á potym
w tey iedności przyšli do Krole-
stwá twego swietego / przez
Jezusá Chrystusá Pá-
ná nášego /
Amen.

